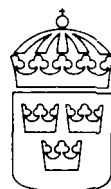

Regeringens proposition

1992/93:188

om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Prop.
1992/93:188

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 11 mars 1993.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Olof Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att tillämpningsområdet för lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) utvidgas till att omfatta tillhandahållande i vissa fall av kärnteknisk utrustning eller material som finns i utlandet. Ändringen medför att motsvarande bestämmelser kommer att gälla enligt kärntekniklagen som enligt krigsmateriellagstiftningen och enligt lagstiftningen om förbud mot utförsel av vissa produkter som kan användas i massförstörelsesyfte.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1984:3)¹ om kärnteknisk verksamhet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Denna lag gäller kärnteknisk verksamhet, m.m.

Med sådan verksamhet avses

1. uppförande, innehav eller drift av kärnteknisk anläggning,
2. förvärv, innehav, överlåtelse, hantering, bearbetning, transport av eller annan befattning med kärnämne eller kärnavfall,
3. införsel till riket och utförsel ur riket av kärnämne eller kärnavfall,
4. utförsel ur riket av
 - a. mineral med halt av kärnämne,
 - b. vad som har framställts av kärnämne eller vara i vilken sådant ämne ingår,
 - c. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne, i den utsträckning regeringen föreskriver, och
5. upplåtelse eller överlåtelse från svensk myndighet, svenskt företag eller den som är bosatt eller stadigvarande vistas här i riket till någon i utlandet av rätt att tillverka sådan utrustning eller sådant material som avses i 4 c, i den utsträckning regeringen föreskriver.

4. utförsel ur riket av
 - a. mineral med halt av kärnämne,
 - b. vad som har framställts av kärnämne eller vara i vilken sådant ämne ingår,
 - c. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne, i den utsträckning regeringen föreskriver,
5. upplåtelse eller överlåtelse till någon i utlandet av rätt att tillverka sådan utrustning eller sådant material som avses i 4 c, i den utsträckning regeringen föreskriver, och

6. försäljning, upplåtelse, utbjudande mot vederlag, lån, gåva eller förmedling (tillhandahållande) till någon i utlandet av utrustning eller material som avses i 4 c och som finns utomlands, i

¹ Lagen omtryckt 1992:1536.

² Senaste lydelse 1993:107.

den utsträckning regeringen föreskriver. Prop. 1992/93:188

Vad som sägs i andra stycket 5 och 6 gäller även upplåtelse, överlåtelse och tillhandahållande som sker utomlands av svensk myndighet, svenskt företag eller någon som är bosatt eller stadigvarande vistas här.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 mars 1993

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Johansson

Proposition om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

1 Inledning

Lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, kärntekniklagen, innehåller bestämmelser i syfte att kontrollera utförseln av kärnämnen, kärnavfall samt utrustning och material i övrigt med kärnteknisk anknytning. Bestämmelserna har främst sin grund i Sveriges internationella åtaganden enligt icke-spridningsavtalet (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons). Liknande regler om utförselkontroll finns i lagen (1992:1300) om krigsmateriel och i lagen (1991:341) om förbud mot utförsel av vissa produkter som kan användas i massförstörelsesyfte, m.m. (massförstörelselagen). Riksdagen har hösten 1992 beslutat om ändringar i kärntekniklagen (prop. 1992/93:98, bet. 1992/93:NU11, rskr. 1992/93:136), vilka bl.a. innebär en samordning av utförselreglerna med gällande regler i de nyssnämnda lagarna. Regeringen har vidare föreslagit vissa ändringar i massförstörelselagen. Bl.a. föreslog regeringen att utförselprövningen avseende s.k. dual use-produkter med kärnteknisk anknytning skulle flyttas från kärntekniklagen till massförstörelselagen. Beslut om de ändringarna har nu fattats av riksdagen (prop. 1992/93:154, bet. 1992/93:UU12, rskr. 1992/93:163).

Mot bakgrund av de nu beslutade ändringarna i massförstörelselagen aktualiseras frågan om en utvidgning av prövningen enligt kärntekniklagen till att även omfatta tillhandahållande av kärnteknisk utrustning m.m. som befinner sig i utlandet, nämligen i de fall tillhandahållandet sker här i riket eller i utlandet från en person eller ett företag med svensk anknytning.

Regeringen beslöt därför den 18 februari 1993 att genom lagrådsremiss inhämta *Lagrådets* yttrande över ett förslag till lag om ändring i kärntekniklagen. Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Genom icke-spridningsavtalet har Sverige förbundit sig att inte utveckla egna kärnvapen och att verka för att inte heller andra länder gör det. Av avtalet följer att Sverige är skyldigt att kontrollera utförseln av atområbränsle och särskilt klyvbart material samt utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av särskilt klyvbart material. Export till icke-kärnvapenstater får endast ske under kontroll av Internationella atomenergiorganet (IAEA). Härigenom skall spridningen av kärnvapen till sådana stater förhindras.

Bestämmelser om tillståndskrav för utförsel m.m. finns i kärntekniklagen. Enligt 1 § andra stycket i lagen, punkt 3 och punkt 4 a och b, hänförs till tillståndspliktig kärnteknisk verksamhet utförsel av kärnämne i olika former och av kärnavfall. Av punkten 4 c följer att tillståndsplikt i den utsträckning regeringen föreskriver även gäller för utförsel av utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne. Detsamma gäller enligt punkten 5 för tekniköverföring, dvs. upplåtelse eller överlåtelse av rätt att tillverka sådan utrustning eller sådant material som avses i punkten 4 c, om upplåtelsen eller överlåtelsen sker till någon i utlandet från svensk myndighet, svenskt företag eller den som är bosatt eller stadigvarande vistas här i riket. Närmare föreskrifter om tillståndspliktens omfattning i de senare fallen finns i förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet (kärnteknikförordningen).

Massförstörelselagen syftar till att begränsa spridningen av produkter som kan användas för att framställa massförstörelsevapen och innehåller regler om utförselkontroll m.m. som liknar kärntekniklagens. Genom de nu beslutade ändringarna i massförstörelselagen flyttas tillståndsprövningen avseende dual use-produkter med kärnteknisk anknytning från kärntekniklagen till massförstörelselagen. Med dual use-produkter avses i detta sammanhang utrustning eller material som är av väsentlig betydelse för framställning av kärnladdningar men som också har andra användningsområden.

Massförstörelselagen innehåller regler om krav på tillstånd för att föra ut produkter och för att ingå avtal som innebär upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till produkterna. I 6 § massförstörelselagen finns också regler om ett s.k. förmedlingsförbud. Därigenom kan t.ex. förhindras att någon här i landet köper upp känslig utrustning som finns i utlandet utan kontroll och säljer den vidare utan att utrustningen passerar svenskt territorium. Förbudet i massförstörelselagen mot sådana förfaranden har tidigare bara avsett s.k. kemiska prekursorer och utrustning som kan användas för tillverkning av kemiska och biologiska stridsmedel. Enligt de nu beslutade ändringarna skall bestämmelsen om förmedlingsförbud i framtiden gälla alla produkter som omfattas av massförstörelselagen, även dual use-produkter med kärnteknisk anknytning. Således kommer att gälla beträffande samtliga produkter som omfattas av lagen och som finns i utlandet, att tillhandahållande här i landet åt någon i utlandet är förbjudet utan regeringens tillstånd. Det-

3 En utvidgad kontroll enligt kärntekniklagen

Mitt förslag: Tillhandahållande av kärnteknisk utrustning som finns i utlandet skall i den utsträckning regeringen föreskriver betraktas som tillståndspliktig kärnteknisk verksamhet.

Alla upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till kärnteknisk utrustning som sker i Sverige skall omfattas av kärntekniklagens tillstandsregler.

Skälen för mitt förslag: Bestämmelserna i 6 § massförstörelselagen om förmedlingsförbud har en motsvarighet i kärntekniklagen när det gäller kärnämne och kärnavfall. Enligt punkten 2 i 1 § andra stycket gäller att bl.a. förvärv och överlåtelse av kärnämne och kärnavfall utgör tillståndspliktig kärnteknisk verksamhet. Bestämmelsen är inte begränsad till förvärv eller överlåtelse av kärnämne eller kärnavfall som finns inom landet. För utrustning eller material som avses i punkten 4 c i 1 § andra stycket finns dock inte någon motsvarande kontrollmöjlighet.

Enligt min mening är det naturligt att de regler som har till syfte att kontrollera och begränsa spridningen av känsliga produkter utformas på motsvarande sätt i kärntekniklagen som i massförstörelselagen. Reglerna fyller samma syfte och avser i stor utsträckning likartade produkter. Som framhålls i förslaget till ändring i massförstörelselagen finns det skäl att se till att produkterna inte sprids genom svensk försorg, ett handlande som skulle strida mot de svenska nedrustningssträvandena.

De ändringar i massförstörelselagen som nu beslutats innebär som jag nyss nämnt en utvidgad kontroll när det gäller tillhandahållandet av produkter som finns i utlandet. Även dual use-produkter med kärnteknisk anknytning kommer att omfattas. Mot den bakgrunden anser jag det nödvändigt att utvidga prövningen enligt kärntekniklagen till att omfatta samma förfaranden i fråga om utrustning eller material som särskilt konstruerats eller iordningställt för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne. En bestämmelse om att tillhandahållande av utrustning eller material som finns i utlandet utgör tillståndspliktig kärnteknisk verksamhet bör införas som en ny punkt 6 i 1 § andra stycket kärntekniklagen. Närmare föreskrifter om vilken utrustning och vilket material som skall omfattas bör införas i kärnteknikförordningen.

Jag anser också att det finns skäl att i punkten 5 i 1 § andra stycket ange att alla upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt avseende kärnteknisk utrustning som sker i Sverige utgör tillståndspliktig kärnteknisk verksamhet, även om överlåtelsen eller upplåtelsen sker från ett subjekt som inte har svensk anknytning. Bestämmelsen kommer därmed att överensstämma med vad som gäller enligt 5 § massförstörelselagen.

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom Miljö- och naturresursdepartementet upprättats ett förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Förslaget har granskats av Lagrådet.

5 Specialmotivering

1 §

Punkten 5 i andra stycket har utvidgats till att omfatta alla upplåtelser eller överlåtelser av tillverkningsrätt som sker i Sverige, även av subjekt som inte har någon svensk anknytning. Av det nya tredje stycket framgår att även upplåtelser eller överlåtelser som sker i utlandet av svensk myndighet, svenskt företag eller av någon som är bosatt eller stadigvarande vistas här omfattas. Motsvarande bestämmelser finns i 5 § massförstörelselagen.

Av den nya punkten 6 följer att tillhandahållande åt någon i utlandet av sådan utrustning eller sådant material som avses i punkten 4 c och som finns utom landet i den utsträckning regeringen föreskriver skall betraktas som kärnteknisk verksamhet, som är tillståndspliktig. Bestämmelsen motsvarar 6 § massförstörelselagen. Det nya tredje stycket tillämpas även på tillhandahållande som sker enligt punkten 6. Med tillhandahållande avses detsamma som enligt 2 a § massförstörelselagen, dvs. försäljning, upplåtelse, utbudande mot vederlag, lån, gåva eller förmedling.

Mot bakgrund av kärntekniklagens uppbyggnad har paragrafen getts en något annorlunda redaktionell utformning jämfört med motsvarande bestämmelser i massförstörelselagen.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1993-02-26

Närvarande: justitierådet Per Jermsten, regeringsrådet Stig von Bahr,
justitierådet Inger Nyström.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 18 februari 1993 har regeringen på hemställan av statsrådet Johansson beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Förslaget har inför lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Per Bergman.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.